

Nr B 14

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående vissa prisreglerande åtgärder på jordbrukets område jämte i ämnet väckta motioner, m. m.

I en till riksdagen den 24 oktober 1958 avlåten proposition, nr B 50, vilken hänvisats till jordbruksutskottet, har Kungl. Maj:t under åberopande av bilagt utdrag av protokollet över jordbruksärenden för samma dag föreslagit riksdagen, att

dels till Fortsatt prisrabattering av smör å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 30 500 000 kronor, att

a) till ett belopp av 1 500 000 kronor jämte förefintlig behållning å medel, som tidigare ställts till statens jordbruksnämnds förfogande för rabattering av smör till allmänna inrättningar, användas för dylik rabattering enligt hittillsvarande grunder under tiden januari—augusti 1959 samt

b) i övrigt användas för allmän prisrabattering av smör under tiden december 1958—augusti 1959 i den omfattning och under de villkor, som angivits i propositionen,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att för i propositionen angivet ändamål av det å riksstaten under nionde huvudtiteln för budgetåret 1958/59 anvisade reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område till Svenska mejeriernas riksförening utbetala ett belopp av 12 000 000 kronor.

I samband härmed har utskottet behandlat följande till utskottet hänvisade motioner, nämligen

dels de inom riksdagen tidigare väckta motionerna

1. I: B 153 av herr *Eskilsson m. fl.*, likalydande med II: B 192 av herr *Hæggblom m. fl.*, i vilka motioner hemstälts, att riksdagen av Kungl. Maj:t begär omprövning av nu gällande prissättningssystem för jordbruket och att Kungl. Maj:t efter sådan omprövning förelägger riksdagen förslag till nya bestämmelser; samt

2. I: B 190 av herr *Bengtson m. fl.*, likalydande med II: B 248 av herr *Hansson* i Skegrie *m. fl.*, i vilka motioner hemstälts, att riksdagen hos Kungl. Maj:t måtte begära en skyndsam översyn av jordbrukets inkomstförhållanden och framläggande för riksdagen av de förslag, som erfordras för att återställa den inkomstlikställighet mellan jordbrukarna och de i prissättningsavtalet åsyftade industriarbetargrupperna som det gällande avtalet avsett;

dels de inom riksdagen i anledning av propositionen väckta motionerna

3. I: B 203 av herr *Hedström m. fl.*, likalydande med II: B 266 av fru *Boman m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte uttala, att det belopp å 12 000 000 kronor, som är föreslaget att tillgodoföras det mindre jordbruket i sin helhet, skall utgå som en förstärkning av det extra mjölkpristillägget proportionsvis i enlighet med nuvarande grunder;

4. I: B 204 av herr *Andersson, Torsten, m. fl.*, likalydande med II: B 267 av herr *Hansson* i Skegrie *m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen måtte

a) besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa

om sådan snabböversyn av jordbrukets prissättningsfrågor, att förslag kan föreligga inför de kommande jordbruksförhandlingarna till sådana automatiskt verkande skyddsregler, att inkomstlikställigheten kan upprätthållas i enlighet med 1947 års riktlinjer, ävensom

om åtgärder i syfte att till nämnda förhandlingar framförskaffa sådant statistiskt material, att inkomstjämförelse mellan jordbruket och jämförelsegrupperna kan baseras på arbetsersättning per timme, samt med hänsyn till förekomsten av s. k. obekvämt arbetstid och kraven på yrkeskunskaper;

b) besluta om fullmakt för Kungl. Maj:t att i enlighet med vad i motionerna förordats vidtaga sådan höjning av regleringsavgiften å fettvaror, att margarinpriset höjes med 50 öre per kilogram;

c) medge, att det villkor, som är knutet till den särskilda smörsubventionen med 50 öre per kilogram, icke skall utgöra hinder för Svenska mejeriernas riksförening att höja mejeripriset i den utsträckning, som erfordras för att jordbruket vid försäljningen av smör på den inhemska marknaden under tiden december 1958—augusti 1959 skall erhålla ett inkomsttillskott av cirka 33 miljoner kronor jämfört med nu gällande försäljningspris;

d) besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla att till kompensation av den enligt ovan förordade prishöjningen på smör och margarin förslag förelägges nästa års riksdag om avskaffande av sockerskatten;

e) besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande av sådana föreskrifter, att avgiftsfri resandeförsel av avgiftsbelagda jordbruksregleringsvaror begränsas per person och resa till en kvantitet av högst 5 kilogram, varav högst 2 kilogram må utgöras av matfett och av sistnämnda kvantitet högst 1 kilogram av smör; samt

f) medge att de 12 000 000 kronor, som skall tillföras Svenska mejerierernas regleringskassa, i den utsträckning, som finnes möjlig, får användas till förstärkning av mjölkpriset för det mindre jordbruket i enlighet med motionernas syfte;

5. I: B 205 av herr *Ewerlöf m. fl.*, likalydande med II: B 262 av herr *Hjalmarson m. fl.*, i vilka motioner hemställts, att riksdagen vid behandlingen av ifrågavarande proposition måtte

a) hos Kungl. Maj:t hemställa

dels om utfärdande av kungörelse om följande ändring av 2 § i kungörelsen den 7 juni 1956 (nr 417) med tillämpningsföreskrifter till förordningen den 7 juni 1956 (nr 403) angående regleringen av införseln av fett råvaror och fettvaror m. m.

§ 2.

För i — — — erläggas regleringsavgift.

Regleringsavgiften må ej sättas till högre belopp än en krona 50 öre för kilogram fett, olja eller fettsyra, varvid i fråga om varor, som upptagits under C i bilagan, avgiften skall avse den kvantitet fett eller olja som ingår i importvaran.

Vid förändring — — — sådan vara;

dels om bemyndigande för jordbruksnämnden att med stöd av nyssnämnda kungörelse vidtaga den ändring av regleringsavgiften för fettvaror, som angivits i motionerna;

b) uttala, att nu utgående smörsubvention bör avvecklas fr. o. m. den 1 september 1959 och i samband därmed nu utgående sockerskatt avskaffas, samt

c) uttala, att resandes rätt att fritt införa sådana jordbruksregleringsvaror som är avgiftsbelagda skall begränsas till sammanlagt 5 kilogram, varav högst 1 kilogram smör;

6. I: B 206 av herr *Jonasson m. fl.*, likalydande med II: B 264 av herr *Brandt i Sätilla m. fl.*, i vilka motioner hemställts att riksdagen måtte hos Kungl. Maj:t hemställa,

dels att pristillägg å brödsäd med 4 öre per kilogram måtte utgå på all till spannmålshandeln levererad brödsäd av 1958 års skörd,

dels att härför erforderliga medel utöver redan anvisade 24 miljoner kronor för liknande ändamål måtte tagas ur spannmålsregleringskassan;

7. II: B 263 av herr *Jansson* i Benestad *m. fl.*, vari hemställts, att riksdagen vid behandling av förevarande proposition måtte uttala, att de 12 000 000 kronor som avsatts till Svenska mejeriernas regleringskassa skall utgå i form av förstärkt leveranstillägg enligt nu gällande skala; samt

8. II: B 265 av herr *Svensson* i Ljungskile, vari hemställts, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa, att proposition om stöd åt det mindre jordbruket framläggs för 1959 års riksdag i så god tid, att den kan behandlas tidigare än förslaget om det allmänna prisstödet för nästa avtalsperiod.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för motionerna, får utskottet hänvisa till motionerna II: B 192, II: B 248, I: B 203, II: B 267, II: B 262, II: B 264, II: B 263 och II: B 265.

I anledning av motionerna I: B 153 likalydande med II: B 192 samt I: B 190 likalydande med II: B 248 har utskottet låtit inhämta yttranden av socialstyrelsen, lantbruksstyrelsen och statens jordbruksnämnd.

Inledning

I skrivelse den 22 oktober 1958 har *statens jordbruksnämnd* underställt Kungl. Maj:t förslag till åtgärder i anledning av att den i nu gällande system för prisregleringen på jordbruksprodukter ingående s. k. 6-procentregeln utlösts ävensom förslag om fortsatt stöd åt avsättningen av smör på den inhemska marknaden. Jordbruksnämnden har därvid hemställt, att Kungl. Maj:t ville

dels godkänna en i jordbruksnämndens skrivelse återgiven överenskommelse mellan nämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation,

dels utfärda kungörelse angående de högsta införselavgifter, som må uttagas för vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m., i huvudsaklig överensstämmelse med ett vid skrivelsen fogat utkast,

dels föreslå riksdagen att å tilläggsstat för budgetåret 1958/59 till *Fortsett prisrabatterning av smör* anvisa ett förslagsanslag av 30 500 000 kr. att

a) till ett belopp av 1 500 000 kr., jämte förefintlig behållning å medel, som tidigare ställts till jordbruksnämndens förfogande för rabatterning av smör till allmänna inrättningar, användas för dylik rabatterning under tiden januari—augusti 1959 samt

b) i övrigt användas för allmän prisrabatterning av smör under tiden december 1958—augusti 1959 i den omfattning och under de villkor, som har angivits i skrivelsen,

dels utverka riksdagens medgivande till att ett belopp av 12 000 000 kr. av det för innevarande budgetår anvisade reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område, genom nämndens försorg, för i nämndens skrivelse angivet ändamål utbetalas till Svenska mejeriernas riksförening u. p. a.

Kungl. Maj:t har genom beslut den 24 oktober 1958 för Sin del godkänt den mellan statens jordbruksnämnd, å ena, och jordbrukets förhandlingsdelegation, å andra sidan, träffade överenskommelsen angående prisreglerande åtgärder på jordbrukets område i anledning av utlösningen av den s. k. 6-procentregeln, m. m. Vidare har Kungl. Maj:t utfärdat kungörelse om de högsta införselavgifter som må uttagas för vissa levande djur och jordbruksprodukter m. m.

Statens jordbruksnämnds skrivelse

I propositionen har lämnats en närmare redogörelse för innehållet i jordbruksnämndens skrivelse. Sålunda har givits en översikt av prisutvecklingen för jordbrukets produkter (s. 3—6) samt redogjorts för 5-procentregelns verkningar (s. 6), för jordbrukets gränsskydd (s. 7—9) och för prisförändringarnas inverkan på jordbrukets ekonomiska läge den 1 september 1956—1 september 1958 (s. 9—12). Vidare har redovisats den jordbruksökonomiska undersökningen avseende åren 1954—1957 (s. 12—14), inom jordbruksnämnden gjord tolkning av 6-procentregeln (s. 14—18) ävensom

läget på smörmarknaden m. m. (s. 18—22). Slutligen har redogörelse lämnats för överenskommelsen mellan jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation (s. 22—26) samt för nämndens kostnadsberäkning m. m. (s. 26—27). Utskottet torde i angivna delar få hänvisa till propositionen.

Departementschefen

Departementschefen har i propositionen nr B 50 anfört följande.

»Såsom framgår av den förut återgivna, av statens jordbruksnämnd lämnade redogörelsen har jordbruksnämnden fört förhandlingar med jordbrukets förhandlingsdelegation om prisreglerande åtgärder på jordbrukets område i anledning av dels att den i nu gällande system för prisregleringen på jordbruksprodukter ingående 6-procentregeln utlösts, dels att giltighetstiden för den av 1958 års B-riksdag beslutade prisrabatteringen av smör utlöper med utgången av november månad 1958. Förhandlingarna har den 22 oktober 1958 resulterat i en överenskommelse, som sammanfattningsvis innebär, att jordbruket skall tillföras ett belopp, som för helt år beräknats till 120 000 000 kronor eller för de 10 månader, som återstår intill den 1 september 1959, till 100 000 000 kronor.

Enligt överenskommelsen erhåller jordbrukarna för all leverans till spannmåls- och utsädeshandlare eller kvarnar av fullgod brödsäd av 1958 års skörd samt för andra oljeväxtfröer av 1958 års skörd än linfrö en tilläggsbetalning av 4 kronor per deciton respektive 6 öre per kilogram. För återstoden av innevarande regleringsår väntas dessa tilläggsbetalningar tillföra jordbruket för brödsäden 24 000 000 kronor och för oljeväxterna 7 000 000 kronor eller sammanlagt 31 000 000 kronor. Pristilläggen avses skola utbetalas av tillgängliga förmalningsavgiftsmedel respektive tillgängliga införselavgiftsmedel för feltvaror. Åtgärderna beträffande brödsäden har förutsatts icke skola i och för sig behöva påverka det inhemska mjölpriset i höjande riktning. I fråga om oljeväxterna erfordrar anordningen icke någon förändring av införselavgiften. För kött höjes enligt överenskommelsen införselavgifterna med i genomsnitt 20 öre per kilogram, vilket väntas tillföra jordbruket 23 000 000 kronor. För ägg och potatis höjes införselavgifterna med 10 respektive 2 öre per kilogram. Jordbruket väntas härav erhålla sammanlagt 6 000 000 respektive 11 500 000 kronor. Vidare innebär överenskommelsen, att priset på smör — med intill den 1 september 1959 oförändrad statlig prisrabatt på smör av 50 öre per kilogram samt oförändrat margarinpris — från och med den 1 december 1958 får höjas så mycket, att jordbruket under tiden fram till den 1 september 1959 tillföres 16 500 000 kronor. Höjningen förutsättes kunna komma att variera vid olika tider beroende på marknadsläget. Återstoden av det för innevarande regleringsår beräknade beloppet eller 12 000 000 kronor avses skola tillföras jordbruket på så sätt, att ett belopp av denna storlek av anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område tillföres Svenska mejeriernas riksförenings reglerings-

kassa för att därifrån utbetalas till mjölkproducenterna och därmed i första hand komma det mindre jordbruket till godo.

Kungl. Maj:t, som i detta sammanhang ej finner anledning taga ställning till tolkningen av innebörden av 6- och 25-procentreglerna, har såsom förut nämnts för Sin del godkänt överenskommelsen och utfärdat kungörelse om erforderliga höjningar av de högsta införselavgifter, som får uttagas för köttvaror (även levande djur), potatis, vete och råg samt mjöl därav. För ägg erfordras icke något nytt bemyndigande.

Enligt jordbruksnämndens uppfattning är det nu möjligt att höja det gällande priset på smör utan att därmed behöva riskera en sådan nedgång av smörkonsumtionen, som på nytt skulle skapa avsättningsproblem. Med beaktande av vissa av jordbrukets förhandlingsdelegation framförda synpunkter om försiktighet vid prishöjningar på smör har nämnden och förhandlingsdelegationen, som nyss nämnts, i överenskommelsen räknat med att jordbruket genom prishöjningar på smör på den inhemska marknaden skall för tiden 1 december 1958—31 augusti 1959 tillgodogöra sig ett belopp av 16 500 000 kronor. Därvid har förutsatts, att den sedan den 5 maj 1958 utgående statliga prisrabatten av 50 öre per kilogram skall bibehållas under samma tid. Prisrabatten utgår för närvarande endast under den tid, under vilken Svenska mejeriernas riksförenings riksnotering för runmärkt smör ligger minst 2 kronor per kilogram under noteringen per den 30 april 1958. I anslutning till den nu träffade överenskommelsen föreslås nämnda villkor ej skola utgöra hinder för Svenska mejeriernas riksförening att höja riksnoteringen i den utsträckning, som erfordras för att jordbruket vid försäljningen av smör på den inhemska marknaden under tiden december 1958—augusti 1959 skall erhålla ett inkomstillskott av omkring 16 500 000 kronor jämfört med nu gällande försäljningspris. Kostnaderna för den statliga prisrabatteringen av smör under sistnämnda tidsperiod har av jordbruksnämnden beräknats till 29 000 000 kronor.

Mot vad sålunda överenskommit och föreslagits har jag intet att erinra.

I enlighet med beslut av riksdagen under innevarande år disponerar jordbruksnämnden av reservationsanslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område för budgetåret 1958/59 ett belopp av 1 500 000 kronor för rabattering av smör till allmänna inrättningar under tiden juli—december 1958. Rabatteringen utgör enligt jordbruksnämndens uppfattning ett värdefullt stöd för avsättningen av smör. Även med hänsyn till att en viss grad av stabilitet torde vara önskvärd ur de allmänna inrättningarnas synpunkt finner nämnden det lämpligast att förorda, att rabatteringsverksamheten bibehålles intill utgången av augusti 1959.

För min del finner jag förslaget böra tillstyrkas. Jag har ej heller något att erinra mot att för ifrågavarande rabattering — i enlighet med nämndens förslag — beräknas ett belopp av 1 500 000 kronor samt att per den 31 december 1958 förefintlig behållning å medel, som tidigare ställts till nämndens förfogande för rabattering av smör till allmänna inrättningar, användes för dylik rabattering under tiden januari—augusti 1959.

Jordbruksnämnden har föreslagit, att det för fortsatt prisrabattering av smör erforderliga beloppet å (29 000 000 + 1 500 000 =) 30 500 000 kronor skall anvisas som ett förslagsanslag å tilläggsstat till riksstaten för budgetåret 1958/59, benämnt Fortsatt prisrabattering av smör. Vad gäller anslagsanvisningens storlek har jag ingen erinran. Av budgettekniska skäl bör anslaget i fråga emellertid upptagas som reservationsanslag.

Den försämring av mjölkproduktionens lönsamhet, som ägt rum under det sistlidna året, har blivit särskilt kännbar för det mindre jordbruket. Jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation har därför funnit det önskvärt, att det belopp å 12 000 000 kronor, som efter vidtagandet av övriga förut nämnda åtgärder återstår av det överenskomna rambeloppet å 100 000 000 kronor för innevarande regleringsår, skall komma i första hand det mindre jordbruket till godo. Detta förslag har jag funnit mig böra biträda. Jag har ej heller något att erinra mot att nämnda belopp i enlighet med överenskommelsen tillföres Svenska mejeriernas riksförenings regleringskassa ur de medel, som finnes tillgängliga under anslaget till prisreglerande åtgärder på jordbrukets område. Enligt vad jordbruksnämnden upplyst beräknas medel bli tillgängliga under nämnda anslag bland annat till följd av minskat medelsbehov för statliga pristillägg på grund av nedgång i mjölkinvägningen. Någon ny medelsanvisning över budgeten är således icke erforderlig. Förslaget innebär vidare, att ifrågasvarande belopp skall disponeras på sätt som, efter förslag av riksföreningen, godkännes av jordbruksnämnden. Jag förutsätter, att frågan om dispositionen av beloppet, innan sådant godkännande lämnas, av jordbruksnämnden underställes Kungl. Maj:t.

I detta sammanhang torde böra nämnas, att frågan om mjölkprodukters avsättning för internationell hjälpverksamhet, vilken fråga närmare behandlats i propositionen 1958: B 39, fortfarande är föremål för undersökningar. Enär beredningen av spørsmålet sålunda ännu icke kunnat avslutas, kan några förslag icke nu föreläggas riksdagen.

Vidare torde i detta sammanhang böra anmälas, att Kungl. Maj:t i anledning av jordbruksutskottets utlåtande 1958: B 8 över propositionen 1958: B 39, vilket utlåtande lämnades utan erinran från riksdagens sida, den 28 juli 1958 anbefallde jordbruksnämnden att till Kungl. Maj:t skyndsamt inkomma med redogörelse för den utredning rörande den framtida mjölkproduktionen och avsättningen av mjölk och mjölkprodukter, som uppdragits åt jordbruksnämnden, ävensom med förslag till åtgärder för att intensivifiera utredningsarbetet och ge detsamma en så allsidig inriktning som möjligt. Från jordbruksnämnden har jag under hand inhämtat, att nämnden inom kort kommer att avlåta skrivelse i ärendet samt att nämnden förutsätter bland annat, att det arbete, som nu bedrivs av en på utredningens förslag tillsatt arbetsgrupp inom lantbrukshögskolans ekonomiska institutioner, får fortsätta. Nämnden har vidare under hand meddelat, att den kommer att uttrycka önskemål om att det forskningsarbete på mejeriområdet, som nu stö-

des av Svenska mejeriernas riksförening, måtte kunna fortsätta och bedrivas med tillräckliga resurser. Nämnden kommer vidare givetvis att liksom hittills följa produktions- och konsumtionsutvecklingen samt vidtaga eller föreslå de åtgärder, som utvecklingen kan ge anledning till.

Jag har på detta sätt velat anmäla frågans nuvarande läge. Det är min avsikt att även i fortsättningen följa spörsmålet.»

Yttranden över motionerna I: B 153 och II: B 192 samt I: B 190 och II: B 248

I tvenne den 30 augusti 1958 dagtecknade yttranden har *socialstyrelsen* framhållit att de i motionerna I: B 153 och II: B 192 behandlade frågorna angående prissättningen på jordbruksprodukter i huvudsak faller utanför styrelsens verksamhetsområde, varför den icke ansett sig böra ingå på dessa problemställningar.

Vad gäller den i motionerna I: B 190 och II: B 248 behandlade frågan om jordbrukets inkomstförhållanden har *socialstyrelsen* anfört i huvudsak följande.

Det framhålles i motionerna, att en betydande eftersläpning uppstått för jordbruket, att det ekonomiska läget för jordbruket är utomordentligt bekymmersamt samt att den inkomstlikställighet med industriarbetarna i ortsgrupperna 2 och 3 som förutsattes i prisavtalet uppenbarligen icke komme att förverkligas. Beträffande inkomstutvecklingen för jordbruket påpekas att prisstegringar ägt rum på produktionsmedel av kapitaltyp med 8—10 % och att lönerna till anställd arbetskraft stigit med 12—13 % från början av den tidsperiod prisavtalet avser. Under samma tid hade levnadskostnaderna stigit med ca 9 %. Med utgångspunkt härifrån förmenar motionärerna att realinkomstsänkningen för jordbrukarna skulle ha uppgått till ca 15 %.

Med anledning av dessa uttalanden vill *socialstyrelsen* erinra om de stora svårigheterna att mäta inkomstutvecklingen för olika yrkesgrupper, speciellt då egna företagare som jordbrukare. Den metod som används i motionerna, nämligen jämförelser mellan prisutvecklingen för vissa kostnadselement och förändringarna i konsumentprisindex, ger i vart fall icke tillräckligt underlag för en bedömning av jordbrukarnas inkomstutveckling, vare sig den nominella eller den reala. *Socialstyrelsen* har icke funnit anledning ingå på de företagsekonomiska aspekter, som med de utgångspunkter motionärerna tagit skulle kunna läggas på problemet, men vill framhålla att sådana faktorer som rationalisering och skördeutfall även synes ha betydelse för frågans belysning.

Vad beträffar inkomstförhållandena för jordbrukarna må vidare framhållas att beräkningar grundade på uppgifter om penninginkomsten eller om köpta konsumtionsvaror och tjänster kan bli missvisande. Hänsyn måste även tagas till naturaförmåner och andra faktorer, som för jordbrukarna spelar en icke obetydlig roll. Även om det är förenat med stora svårigheter att jämföra levnadskostnaderna eller levnadsnivån för olika befolkningskategorier, speciellt med hänsyn till svårigheten att mäta sådana förmåner, måste dessa likväl beaktas i detta sammanhang.

I propositionen 1955: 198, vilken behandlade principerna för ett nytt pris-system för jordbruksprodukter, framhöll departementschefen bland annat att största möda borde läggas ned på att belysa jordbrukets inkomstfrågor.

Förutom vissa specialundersökningar borde »en mera omfattande undersökning av konsumtionen hos jordbruksbefolkningen och jämförliga befolkningsgrupper snarast komma till stånd». Riksdagen anslöt sig till vad departementschefen anförde och underströk vikten av att de statistiska undersökningarna för belysande av jordbruksbefolkningens inkomstläge intensifierades. I proposition 1956: 165, som behandlade den praktiska utformningen av prissystemet, underströk departementschefen ånyo betydelsen av fortsatta undersökningar.

I underdånig skrivelse den 15 oktober 1956 hemställde socialstyrelsen om anvisande av anslag för en levnadskostnadsundersökning avseende år 1958. Denna framställning bifölles av statsmakterna. Undersökningen pågår för närvarande och skall avse konsumtionsförhållandena från början av år 1958 till början av år 1959. Syftet med undersökningen är bland annat att få underlag för belysning av konsumtionsförhållandena och konsumtionsnivån inom olika familjetyper och yrkesgrupper. Vid undersökningens planering har speciell hänsyn tagits till önskemålen om att få jämförelser mellan konsumtionen hos jordbrukare med brukningsdelar av olika storlek å ena sidan och andra yrkesgrupper, särskilt industriarbetare, å den andra. Följaktligen har vid hushållsurvalet vissa jordbrukargrupper och familjetyper överrepresenterats. Planeringen av undersökningen har även i övrigt skett i samråd med jordbruksnämnden samt lantbruksstyrelsen och andra myndigheter och institutioner för att få önskemål angående de här berörda problemställningarna i möjligaste mån beaktade.

Avsikten är att en preliminär bearbetning omfattande viss del av undersökningsperioden skall göras redan under innevarande höst. Material från bearbetningen skulle härigenom kunna användas i samband med den översyn av prissystemet för jordbruksprodukter, som är avsedd att äga rum före det nu gällande prisavtalets utgång.

Resultaten från den pågående levnadskostnadsundersökningen synes i viss mån kunna tillgodose de önskemål om uppgifter angående jordbrukarnas inkomstförhållanden som framställets i motionerna.

I yttrande den 9 oktober 1958 över motionerna I: B 153 och II: B 192 samt I: B 190 och II: B 248 har *lantbruksstyrelsen* föreslagit, att motionerna i fråga för närvarande icke måtte föranleda någon åtgärd. Styrelsen har erinrat om att förhandlingar rörande jordbrukspriserna för tiden efter den nu löpande avtalsperioden torde komma att upptagas redan innevarande höst. De önskemål rörande en översyn av jordbrukets inkomstförhållanden och den omprövning av prissättningsystemet etc. som avsågs i ifrågavarande motioner syntes därmed komma att bli tillgodosedda. Styrelsen har vidare tillagt, att ett utredningsarbete, vari lantbruksstyrelsen medverkade, avseende att belysa jordbrukets inkomstförhållanden sedan någon tid tillbaka vore i gång.

Statens jordbruksnämnd har i yttrande, dagtecknat den 7 oktober 1958, över motionerna I: B 153 och II: B 192 samt I: B 190 och II: B 248 hemställt, att motionerna icke måtte föranleda någon vidare åtgärd. Jordbruksnämnden har anförts i huvudsak följande.

I anledning av att den s. k. 6-procentregeln väntas bli utlöst inom kort har jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation upptagit överläggningar om de åtgärder, som då bör vidtagas. I samband med dessa överläggningar, vilka ännu icke slutförts, har utredning gjorts rörande stor-

leken av de kostnadsökningar, som jordbruket har fått vidkännas, företagsmässigt sett, under de första två åren av prissättningsperioden 1. 9. 1956—1. 9. 1959.

Beträffande det i motionerna I: B 190 och II: B 248 gjorda uttalandet att i samband med den väntade utlösningen av 6-procentregeln bör genomföras en sådan allmän höjning av mittprisnivån att jordbrukarna erhåller kompensation för såväl sina kostnadsökningar som den höjning i lönenivån, som inträtt för jämförelsegrupperna sedan jordbruksavtalet trädde i kraft, vill nämnden erinra om att frågan om komplettering av prissättningsystemet med regler, som skulle syfta till kompensation för en höjning av lönenivån för jämförelsegrupperna, behandlades av riksdagen redan i samband med systemets ikraftträdande. I motionerna I: 558 och II: 688 till 1955 års riksdag hemställdes nämligen att riksdagen hos Kungl. Maj:t skulle begära skyndsamt utredning och förslag rörande sådan komplettering av prissättningsystemet, att vid förändringar i det allmänna löneläget under i motionerna angivna förutsättningar den avsedda inkomstrelationen kunde återställas. Jordbruksutskottet uttalade emellertid i sitt av riksdagen godkända utlåtande (nr 39/1955) att utskottet icke ansåg sig böra förorda bifall till vad som sålunda hemställts och framhöll jämväl att den ifrågasatta ändringen i systemet enligt utskottets mening stred mot systemets allmänna uppläggning.

Vad härefter angår det i samtliga nu föreliggande motioner framförda kravet på en omprövning eller översyn av nu gällande prissättningsystem får jordbruksnämnden framhålla, att en dylik översyn måste föregås av omfattande undersökningar, vilka tar avsevärd tid i anspråk. Jordbruksnämnden och jordbrukets förhandlingsdelegation har utgått från att, så snart de nu pågående överläggningarna i anledning av 6-procentregelns väntade utlösning har slutförts, överläggningar skall upptagas om utformningen av prisskyddet på jordbrukets område efter utgången av nu löpande prissättningsperiod. Därvid torde samtliga de i motionerna anförda problemen komma att ingående behandlas. Redan av tekniska skäl torde det icke vara möjligt att tidigare än vad sålunda kommer att ske på basis av erforderligt material företa någon mera genomgripande omprövning av prissättningsystemet.

Utskottet

Genom beslut den 24 oktober 1958 har Kungl. Maj:t, utan att taga ställning till tolkningen av innebörden av 6- och 25-procentreglerna, för sin del godkänt den mellan statens jordbruksnämnd och jordbrukets förhandlingsdelegation två dagar tidigare träffade överenskommelsen om vissa prisreglerande åtgärder som följt av att 6-procentregeln utlösts. Samtidigt har vissa härav föranledda kungörelseändringar beslutats. En ingående redogörelse för innehållet i sagda överenskommelse har lämnats i det föregående.

Vid sitt ställningstagande till överenskommelsen och de förslag till ändringar av densamma som framförts motionsvis finner utskottet ej anledning föreslå riksdagen göra någon ändring eller något tillägg utan förordar, att överenskommelsen får gälla i den form densamma godkänts av Kungl. Maj:t. Detta innebär att utskottet samtidigt tillstyrker, att i enlighet med Kungl. Maj:ts hemställda ett reservationsanslag av 30 500 000 kronor anvisas å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår, av vilket be-

lopp 1 500 000 kronor skall, jämte odisponerad andel av de medel som tidigare anvisats för samma ändamål, utnyttjas för fortsatt rabatterning av smör till allmänna inrättningar under tiden januari—augusti 1959 samt anslaget i övrigt till allmän prisrabatterning av smör under perioden december 1958—augusti 1959 i den omfattning och på de villkor som angivits i propositionen. Då ett av dessa villkor är att margarinpriset skall hållas oförändrat under sistnämnda period innefattar utskottets ståndpunkttagande härvidlag även ett avstyrkande av de i motionerna I: B 205 och II: B 262 samt I: B 204 och II: B 267 gjorda yrkandena syftande till en margarinprishöjning men samtidigt ett avskaffande nästa år av varuskatten på socker för att därigenom kompensera till följd av prishöjningen stegrade levnadskostnader. I de båda sist angivna motionerna har vidare hemställts, att ett annat till den statliga smörsubventionen knutet villkor måtte till sitt innehåll jämkas så att Svenska mejeriernas riksförening må kunna höja mejeripriset på smör i den utsträckning som erfordras för att jordbruket vid försäljning av denna vara på den inhemska marknaden under tiden december 1958—augusti 1959 skall erhålla ett inkomstillskott av ca 33 000 000 kronor jämfört med gällande försäljningspris. Enär ett bifall till detta motionsförslag skulle medföra en ändring av den träffade överenskommelsen beträffande avvägningen mellan konsumenter och producenter intill den 1 september 1959 anser sig utskottet icke kunna biträda förslaget i fråga. Ej heller finner utskottet anledning ansluta sig till det i motionerna I: B 205 och II: B 262 gjorda yrkandet, att riksdagen måtte uttala, att den statliga smörsubventionen bör avvecklas fr. o. m. den 1 september 1959, emedan detta spörsmål är avhängigt av framtida förhållanden som ej nu kan överblickas, bland annat utformningen av det nya prisavtal för jordbruksprodukter, som avses skola träda i kraft nämnda dag och varom förhandlingar ännu ej påbörjats.

Enligt vad som meddelats utskottet har under senaste dagarna vissa tendenser till hamstring av smör förmärkts i handeln, föranledda av den väntade höjningen av priset på denna vara efter den 30 november. Tendenserna i fråga, som väcker betänkligheter ur flera synpunkter, kan måhända bli så besvärande att det befines önskvärt att höja priset redan före sagda dag. Därest så sker av nu nämnd anledning har utskottet intet att erinra mot att riksdagen medgiver, att den företagna prishöjningen icke skall utgöra hinder för Svenska mejeriernas riksförening att även för återstående tid intill den 1 december 1958 komma i åtnjutande av den statliga prisrabatten med 50 öre per kilogram smör, dock under förutsättning att det inkomstillskott, som erhålles under november månad som följd av prisjusteringen, inräknas i det belopp av 16 500 000 kronor som genom smörprishöjning skall tillföras jordbruket under tiden fram till den 1 september 1959.

Utskottets ståndpunkttagande till överenskommelsen mellan statens jordbruksnämnd och jordbrukets förhandlingsdelegation innebär även att utskottet förordar, att Kungl. Maj:t bemyndigas att av det för nu löpande budgetår anvisade reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jord-

brukets område till Svenska mejeriernas riksförening utbetala ett belopp av 12 000 000 kronor. Denna punkt i överenskommelsen medför alltså icke någon ökad anslagsanvisning. Beträffande dispositionen av beloppet uttalas i propositionen att detsamma i första hand skall komma det mindre jordbruket till godo. Fördelningsförslag i huvudsaklig överensstämmelse härmed har numera av jordbruksnämnden underställts Kungl. Maj:t. Utskottet vill framhålla det angelägna i, att Kungl. Maj:t vid behandlingen av det underställda fördelningsförslaget noga bevakar överenskommelsens anda, d. v. s. att berörda medel väsentligen utgår såsom inkomstförstärkning till brukare av mindre jordbruk. Därvid bör jämväl beaktas betydelsen av att så långt möjligt stödja mjölkproduktionen i Norrlands glesbygder och därmed jämförliga produktionsområden. Att, såsom föreslagits i motionerna I: B 203 och II: B 266, låta hela beloppet å 12 000 000 kronor tillfalla mjölkproducenterna i övre Norrland genom att utbetala detsamma såsom ett förstärkt extra mjölkpristillägg kan dock utskottet icke tillstyrka, bland annat av det skälet att ett bifall till förslaget skulle innebära ett avsteg från den under denna punkt i överenskommelsen angivna grundprincipen. Av samma skäl avstyrker utskottet de fördelningsförslag, som framförts i motionerna II: B 263 samt I: B 204 och II: B 267.

Spörsmålet om ett särskilt hänsynstagande till jordbrukets produktionsbetingelser i övre Norrland och behovet av stöd till bland annat mjölkproduktionen där anser utskottet böra bli föremål för ingående överväganden i samband med utformandet av den aviserade propositionen angående det fortsatta stödet åt det mindre jordbruket. Att dylika överväganden redan pågår har av departementschefen antytts i ett nyligen avgivet svar på i riksdagen framställda enkla frågor. I anledning av vad som uttalats i motionen II: B 265 vill utskottet anföra, att det ej torde vara lämpligt med hänsyn till ovissheten om huru lång tid som erfordras innan pågående undersökningar berörande småbrukets problem slutförts, att, som i motionen yrkats, riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att en proposition i ämnet skall föreläggas riksdagen före viss, såsom senaste angiven tidpunkt. Det är emellertid självklart att det med hänsyn till riksdagsarbetet är betydelsefullt, att förslaget om stöd åt det mindre jordbruket, vilket förslag enligt uppgift av jordbruksministern skall, därest intet oförutsett inträffar, föreläggas 1959 års riksdag, avlämnas så tidigt som möjligt. Utskottet finner sig därför böra starkt framhålla önskvärdheten av att Kungl. Maj:t finner utvägar att påskynda denna propositionsfrågas handläggning.

Såsom framgår av den i det föregående lämnade redogörelsen för överenskommelsen skall jordbrukarna för all leverans till spannmåls- och utsädeshandlare eller kvarnar av fullgod brödsäd av 1958 års skörd samt för andra oljeväxtfröer av samma års skörd än linfrö erhålla en tilläggsbetalning av 4 kronor per deciton respektive 6 öre per kilogram. I motionerna I: B 206 och II: B 264 har uttalats, att — med hänsyn till att väsentliga kvalitets-skador till följd av den ogynnsamma väderleken inträffat på framför allt årets rågskörd — det kan anses befogat att de odlare, vars brödsädsgrödor

ej kunnat försäljas som kvarngill vara, får samma prisstöd som skall gälla när fråga är om fullgod brödsäd. Motionärernas yrkande innefattar även en hemställan om att de ytterligare medel, som erfordras för fullgörande av ett beslut i enlighet med deras förslag, måtte få tagas ur spannmålsregleringskassan. För utskottet har upplysts att överväganden redan äger rum inom föreningen Svensk spannmålshandel om möjligheten av att verkställa vissa tilläggsbetalningar även för sådana slag av brödsädsgrödor som åsyftas av motionärerna. Det har därvid diskuterats att för finansiering av dylika tilläggsbetalningar kunna utnyttja medel, som influtit i form av införelavgifter å importerade fodermedel. Därest de pågående övervägandena leder till beslut i överensstämmelse med dessa riktlinjer har utskottet intet att erinra däremot. Berörda motionsyrkanden bör med hänsyn till förevarande omständigheter icke föranleda någon riksdagens åtgärd.

Departementschefen har i samband med redovisningen av överenskommelsen mellan jordbruksnämnden och förhandlingsdelegationen samt sina förslag till följd därav också redogjort för vad han under hand erfarit beträffande arbetet inom den utredning rörande den framtida mjölkproduktionen samt avsättningen av mjölk och mjölkprodukter, som år 1956 uppdragits åt jordbruksnämnden att verkställa i samarbete med särskilda experter. Sedermera har nämnden till Kungl. Maj:t inkommit med en skrivelse i ämnet. Utskottet utgår från att Kungl. Maj:t med uppmärksamhet följer detta betydelsefulla spörsmål och tager de initiativ, som må erfordras för att föra detsamma till en snar och ändamålsenlig lösning.

I anslutning till förevarande proposition har i motionerna I: B 205 och II: B 262 samt I: B 204 och II: B 267 yrkats åtgärder för skärpning av de nyligen ändrade bestämmelserna i fråga om resandes rätt att från utlandet fritt införa sådana jordbruksregleringsvaror som är avgiftsbelagda. Under hänvisning till motiveringen vid riksdagens beslut i detta ämne den 28 april i år och till Nordiska rådets rekommendation i samma ämne den 10 innevarande månad finner utskottet icke skäl nu föreslå någon inskränkning av den fullmakt Kungl. Maj:t för närvarande har att, utifrån det marknadsmässiga läget i stort, i gängse administrativ ordning jämka reglerna för gränshandeln med jordbruksvaror, beträffande fettvaror dock inom viss angiven kvantitetsgräns. Gällande begränsning i rätten att i gränstrafik avgiftsfritt införa matfett har för övrigt ej ändrats genom Kungl. Maj:ts senaste beslut rörande ifrågavarande införselbestämmelser. Utskottet förordar i enlighet med det nu sagda avslag å de fyra sist angivna motionerna.

Vad slutligen angår de av utskottet i detta sammanhang till behandling upplagna motionsyrkanden som berör grunderna för det nuvarande systemet för prissättning på jordbrukets produkter och det basmaterial, utifrån vilket prissättningen skall ske, hemställer utskottet — under framhållande av att hela problemkomplexet inom området för jordbrukets prissättning blir föremål för överväganden i samband med förhandlingarna avseende nästa

prissättningsperiod — att desamma icke måtte föranleda någon åtgärd från riksdagens sida.

Under åberopande av vad utskottet anfört i det föregående hemställer utskottet,

A. att riksdagen må till *Fortsatt prisrabattering av smör* å tilläggsstat I till riksstaten för budgetåret 1958/59 under nionde huvudtiteln anvisa ett reservationsanslag av 30 500 000 kronor att

a) till ett belopp av 1 500 000 kronor, jämte förefintlig behållning å medel, som tidigare ställts till statens jordbruksnämnds förfogande för rabattering av smör till allmänna inrättningar, användas för dylik rabattering enligt hittillsvarande grunder under tiden januari—augusti 1959, samt

b) i övrigt användas för allmän prisrabattering av smör under tiden december 1958—augusti 1959 i den omfattning och under de villkor, som angivits i det föregående;

B. att riksdagen må avslå motionerna I: B 205 och II: B 262, såvitt de avser bemyndigande för statens jordbruksnämnd att med stöd av vederbörande författning vidtaga den ändring av regleringsavgiften för fettvaror, som angivits i motionerna;

C. att motionerna I: B 204 och II: B 267, såvitt de avser fullmakt för Kungl. Maj:t att i enlighet med vad i motionerna förordats vidtaga sådan höjning av regleringsavgiften för fettvaror att margarinpriset höjes med 50 öre per kilogram, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

D. att riksdagen må avslå motionerna I: B 204 och II: B 267, såvitt de avser medgivande att det villkor, som är knutet till den särskilda smörsubventionen med 50 öre per kilogram icke skall utgöra hinder för Svenska mejeriernas riksförening att höja mejeripriset i den utsträckning, som erfordras för att jordbruket vid försäljningen av smör på den inhemska marknaden under tiden december 1958—augusti 1959 skall erhålla ett inkomstillskott av cirka 33 000 000 kronor jämfört med nu gällande försäljningspris;

E. att riksdagen må medgiva att en för motverkande av hamstring före den 1 december 1958 genomförd höjning av priset på smör icke skall utgöra hinder för Svenska mejeriernas riksförening att även för återstående tid intill sagda dag komma i åtnjutande av den statliga prisrabatten med 50 öre per kilogram smör, dock under förutsättning att det inkomstillskott, som erhålles under november månad som följd av prisökningen, inräknas i det belopp av 16 500 000 kronor

som genom smörprishöjning skall tillföras jordbruket under tiden fram till den 1 september 1959;

F. att motionerna I: B 205 och II: B 262, såvitt de avser hemställan att riksdagen måtte uttala att nu utgående statliga smörsubvention bör avvecklas fr. o. m. den 1 september 1959, icke må någon riksdagens åtgärd föranleda;

G. att riksdagen må avslå motionerna I: B 205 och II: B 262 ävensom I: B 204 och II: B 267, såvitt motionerna åsyftar avskaffande under nästa år av varuskatten på socker;

H. att riksdagen må med bifall till Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna II: B 263, I: B 203 och II: B 266 ävensom I: B 204 och II: B 267, sistnämnda båda motioner såvitt nu är i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att för i det föregående angivet ändamål av det å riksstaten under nionde huvudtiteln för budgetåret 1958/59 anvisade reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område till Svenska mejeriernas riksförening utbetala ett belopp av 12 000 000 kronor;

I. att motionerna I: B 206 och II: B 264 icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

J. att riksdagen må i skrivelse till Kungl. Maj:t giva till känna vad utskottet i anledning av motionen II: B 265 anfört angående förslag rörande det framtida stödet åt småbruket;

K. att riksdagen må avslå motionerna I: B 205 och II: B 262 ävensom I: B 204 och II: B 267, såvitt de avser ändring i gällande föreskrifter rörande resandes rätt att från utlandet fritt införa sådana jordbruksregleringsvaror som är avgiftsbelagda;

L. att motionerna I: B 153 och II: B 192, I: B 190 och II: B 248 ävensom I: B 204 och II: B 267, sistnämnda båda motionerna såvitt de berör grunderna för prissättningen på jordbrukets produkter samt det statistiska material, varpå inkomstjämförelsen mellan jordbruket och jämförelsegrupperna skall baseras, icke må föranleda någon riksdagens åtgärd;

M. att motionerna I: B 205 och II: B 262, såvitt de ej besvarats i det föregående, icke må någon riksdagens åtgärd föranleda.

Stockholm den 18 november 1958

På jordbruksutskottets vägnar:

ANDERS PETTERSSON

Vid detta ärendes slutbehandling har närvarit:

från f ö r s t a kammaren: herrar Anderberg, Nord, Jon Jonsson, Sigfrid Larsson, Eskilsson, Nils Hansson, Mossberger, Kristiansson, Franzén och Hedström;

från a n d r a kammaren: herrar Pettersson i Dahl, Gustafson i Dädesjö, Andersson i Hyssna, Hæggbloom, Svensson i Ljungskile, Sköld, fru Lindskog, herrar Johanson i Västervik, Eliasson i Moholm och Åhman.

Särskilt yttrande

av herrar *Sigfrid Larsson, Franzén och Pettersson* i Dahl, som anfört:

»Till skydd mot stora rubbningar av inkomstlikställigheten i anledning av prisförändringar på jordbrukets produkter på världsmarknaden eller av mera väsentliga ändringar i den inhemska allmänna prisnivån, föranledda av andra orsaker, infördes 6- och 5-procentreglerna i bestämmelserna beträffande prissättningen på jordbruksvaror under perioden 1 september 1956—30 augusti 1959. Den betydande inkomsteftersläpning som nu under den löpande prissättningsperioden drabbat jordbruket torde ha sin grund främst i att 6- och 5-procentreglerna i nuvarande utformning icke motsvarat sitt syfte. Utlösningen av spärreglerna har dröjt så länge, att möjligheterna att någorlunda upprätthålla inkomstlikställigheten för regleringsperioden förlorats.

Den s. k. 25-procentregeln, enligt vilken införselavgifterna i regel ej bör höjas över 25 procent av importvärdet, har icke tidigare tillämpats och kan enligt vår mening icke anföras till hinder för de skyddsregler, som ingår i prissättningssystemet. Det synes oss orimligt att, som skett, åberopa 25-procentstaket till skydd för konsumenterna i ett läge, då jordbruket utsatts för en betydande inkomsteftersläpning. Skyddsreglerna i prissättningssystemet, såväl 6- och 5-procentreglerna som regeln att importavgifterna på enstaka varor skall justeras när prisgränserna tangeras, är ömsesidiga. De avser alltså att skydda såväl producenterna som konsumenterna mot kraftiga prisrubbningar. Det måste då framstå som orimligt, att 25-procentstaket, som endast kan utgöra en spärr åt den ena sidan, nämligen mot kompensation åt jordbruket, skulle kunna tillerkännas karaktären av regel. I sammanhanget måste också framhållas, att de fria världsmarknadspriser, som måste anses ha varit förutsättningen för formuleringen om 25-procentstaket, icke varit för handen under prissättningsperioden.

Utifrån de framkomna erfarenheterna synes det oss nödvändigt att, därest ett prissättningssystem liknande det nuvarande skulle läggas till grund för prissättningen under en ny avtalsperiod, i detsamma ingår tillfredsställande och automatiskt verkande skyddsregler, som möjliggör att inkomstlikställigheten kan upprätthållas i enlighet med 1947 års riktlinjer.

Den inkomstjämförelse, som legat till grund för det gällande jordbruks-

avtalet, är enligt vår mening icke rättvisande. För likvärdiga arbetsprestationer bör likvärdiga ersättningar utgå. Målsättningen måste därför vara, att inkomstjämförelserna skall ske på grundval av arbetsersättningen per timme och att hänsyn jämväl tages till i vilken mån s. k. obehvämlig arbetstid förekommer, liksom till i vilken utsträckning yrkeskunskaper erfordras. Vad beträffar jämförelsegrupperna är det enligt vår mening angeläget, att en klar bild kan erhållas av de sammanlagda inkomsterna, innefattande alltså även extra inkomster utöver de avtalade löneinkomsterna. Det är av vikt, att ett sådant statistiskt material för såväl jordbrukarnas som jämförelsegruppernas inkomstförhållanden finnes tillgängligt när förhandlingarna om nytt jordbruksavtal påbörjas. I detta sammanhang vill vi även understryka att som grund för inkomstjämförelsen enligt 1947 års riktlinjer måste ligga, att inkomstlikställigheten normeras efter förhållandena inom jordbruksgruppen 10—20 ha. En uppflyttning av arealgränsen till 20—30 ha, som från vissa håll förordats, strider mot 1947 års principbeslut och kan icke accepteras.

Det mindre jordbrukets inkomststandard är i hög grad beroende av mjölkproduktionens lönsamhet, vilken ju försämrats under senaste året. Vi vill därför starkt understryka angelägenheten av att de 12 000 000 kronor, som enligt den träffade överenskommelsen skall tillföras Svenska mejeriernas riksförenings regleringskassa, i första hand kommer det mindre jordbruket till godo. Vad utskottet härom uttalat i sitt utlåtande ansluter vi oss till. Samtidigt vill vi dock framhålla att man vid differentieringen av vederbörande belopp med hänsyn till önskvärdheten av att särskilt stödja mjölkproducenterna i Norrlands glesbygder och därmed jämförliga produktionsområden principiellt bör låta lönsamhetsförhållandena inom skilda områden vara avgörande med bortseende från länsgränserna. Vi vill även framhålla önskvärdheten av att lämplig andel av de medel, som tillföres nämnda regleringskassa användes för en höjning av leveranstilläggen å mjölk.

Slutligen vill vi uttala, att vi, då vi anslutit oss till vad utskottet anfört i fråga om möjligheterna att verkställa tilläggsbetalningar jämväl för sådana slag av brödsädsgrödor som ej kunnat försälgas som kvarngill vara, utgått från att möjligheterna härtill kommer att utnyttjas på ett för berörda odlare så förmånligt sätt som kan anses skäligt.»

Reservationer

1. av herrar *Sigfrid Larsson, Eskilsson, Franzén, Pettersson* i Dahl, *Hæggblom* och *Eliasson* i Moholm, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka motionerna I: B 204 och II: B 267 ävensom I: B 205 och II: B 262, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, samt att därför

dels utskottets utlåtande fr. o. m. andra stycket å s. 10 t. o. m. första stycket å s. 11 bort ersättas med text av följande lydelse:

»Vid sitt ställningstagande till överenskommelsen och de förslag till ändringar av densamma som framförts motionsvis finner utskottet ej anledning föreslå riksdagen att, med de undantag vartill utskottet återkommer i det följande, göra någon ändring eller något tillägg utan förordar, att överenskommelsen får gälla i den form densamma godkänts av Kungl. Maj:t, dock med de jämkningar som nyss antytts. Utskottet tillstyrker därvid, att i enlighet med Kungl. Maj:ts hemställan ett reservationsanslag av 30 500 000 kronor anvisas å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår, av vilket belopp 1 500 000 kronor skall, jämte odisponerad andel av de medel som tidigare anvisats för samma ändamål, utnyttjas för fortsatt rabatterning av smör till allmänna inrättningar under tiden januari—augusti 1959 samt anslaget i övrigt till allmän prisrabatterning av smör under perioden december 1958—augusti 1959 i den omfattning och på de villkor som angivits i propositionen. I motionerna I: B 204 och II: B 267 har hemställts, att ett till den statliga smörsubventionen knutet villkor måtte till sitt innehåll jämkas så att Svenska mejeriernas riksförening må kunna höja mejeripriset på smör i den utsträckning som erfordras för att jordbruket vid försäljning av denna vara på den inhemska marknaden under tiden december 1958—augusti 1959 skall erhålla ett inkomstillskott av cirka 33 000 000 kronor jämfört med gällande försäljningspris. Enär ett bifall till detta motionsförslag skulle medföra en ändring av den träffade överenskommelsen beträffande avvägningen mellan konsumenter och producenter intill den 1 september 1959 anser sig utskottet icke kunna biträda förslaget i fråga.

I överenskommelsen avses att jordbruket skall givas möjlighet att genom en höjning av smörpriset under tiden till den 1 september 1959 taga ut ett inkomstillskott av 16 500 000 kronor utan att detta påverkar en fortsatt subventionering av smörpriset med 50 öre per kilogram. Liksom motionärerna i motionerna I: B 205 och II: B 262 finner utskottet det angeläget att jordbruket får möjlighet att ta ut en skälig prishöjning på smöret för att därigenom erhålla en lönsamhetsförbättring av mjölkproduktionen. För att underlätta detta bör en ökning ske av margarinpriset. Utskottet tillstyrker på denna grund det i sagda motioner framförda yrkandet om en höjning med 50 öre av regleringsavgiften på fettråvaror för margarintillverkningen, varigenom en höjning av margarinpriset kan ske med 40 öre per kilogram. En sådan ökning av regleringsavgiften, som här föreslagits, är även från statsfinansiella utgångspunkter starkt motiverad, då den enligt approximativa beräkningar kan väntas medföra en inkomst för staten, som för tiden 1 december 1958—31 augusti 1959 ungefärligen motsvarar vad det under samma tid kostar statsverket att fortsätta den nu utgående subventioneringen av smörpriset.

En höjning av regleringsavgiften på fettråvaror nu kan kompenseras genom ett beslut vid första tillfälle då detta är möjligt att varuskatten på socker sänkes, så att de samlade livsmedelskostnaderna härigenom blir oförändrade i den mån de beror på beskattningen. Utskottet förordar därför bi-

fall till vad i motionerna I: B 205 och II: B 262 ävensom I: B 204 och II: B 267 yrkats i fråga om åtgärder syftande till avskaffande under nästa år av sistnämnda varuskatt.»

dels tredje stycket i utskottets utlåtande å s. 13 bort lyda sålunda:

» I anslutning — — — (lika med utskottet) — — — är avgiftsbelagda. Såsom uttalats i sistnämnda båda motioner bör syftet med den avgiftsfria livsmedelsinförseln för resande vara att tillgodose det omedelbara behovet för vederbörande. Med den omfattning, som berörda införsel fått efter de nya bestämmelsernas utfärdande, torde densamma knappast kunna betraktas som gränshandel i egentlig bemärkelse. För att tillfredsställande marknadsmässiga förutsättningar skall kunna skapas för uppnående av det inkomsttillskott till jordbruket som avses med den nu träffade överenskommelsen bör enligt utskottets mening den högsta tillåtna kvantiteten för avgiftsfri varuinförsel av avgiftsbelagda jordbruksregleringsvaror i stället minskas. Utskottet biträder därför det i motionerna I: B 204 och II: B 267 framförda förslaget att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om utfärdande av sådana föreskrifter, att avgiftsfri resandeförsel av nyssnämnda slag av varor begränsas per person och resa till en kvantitet av högst 5 kilogram, varav högst 2 kilogram må utgöras av matfett och av denna kvantitet högst 1 kilogram av smör.»

dels ock utskottets hemställan under C bort utgå samt att dess hemställan under B, G och K bort lyda sålunda:

»B. att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts framställning ävensom motionerna I: B 204 och II: B 267 samt med bifall till motionerna I: B 205 och II: B 262, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, hos Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring i kungörelsen den 7 juni 1956 (nr 417) med tillämpningsföreskrifter till förordningen samma dag (nr 403) angående reglering av införseln av fettråvaror och fettvaror m. m. att i enlighet med vad i det föregående anförts regleringsavgiften höjes med 50 öre för kilogram fett;

G. att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts framställning ävensom motionerna I: B 205 och II: B 262 samt I: B 204 och II: B 267, samtliga motioner såvitt nu är i fråga, i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att förslag förelägges nästa års riksdag om avskaffande av varuskatten på socker;

K. att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts framställning ävensom motionerna I: B 205 och II: B 262 samt med bifall till motionerna I: B 204 och II: B 267 i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande av sådana föreskrifter, att avgiftsfri resandeförsel av avgiftsbelagda jordbruksregleringsvaror begränsas per person och resa till en kvantitet av högst 5 kilogram, varav högst 2 kilogram må utgöras av matfett och av sistnämnda kvantitet högst 1 kilogram av smör;»

2. av herrar *Eskilsson, Hæggbloom* och *Eliasson* i Moholm, vilka ansett att utskottet bort tillstyrka motionerna I: B 205 och II: B 262, i vad däri yrkats avveckling av nu utgående smörsubvention, samt att därför

dels sista meningen av första stycket i utskottets utlåtande på s. 11 bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottet anser i likhet med motionerna I: B 205 och II: B 262 att förslaget att nu intill den 1 september 1959 förlänga subventionerna för smör är ett otillfredsställande provisorium, som bör till tiden begränsas. Utskottet förordar likväl antagande av detta provisorium dels på grund av det låsta läge som genom regeringens åtgärder etablerats, dels enär subventionsmomenten ingår som en integrerande del i ett avtal, vilket icke kan sönderbrytas i sina olika beståndsdelar. Utskottet förordar dock att riksdagen uttalar, att nu utgående smörsubvention bör avvecklas fr. o. m. den 1 september 1959.»

dels ock utskottets hemställan under F. bort lyda sålunda:

»F. att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts framställning samt med bifall till motionerna I: B 205 och II: B 262, såvitt nu är ifråga, uttala att nu utgående smörsubvention bör avvecklas fr. o. m. den 1 september 1959;»

3. av herrar *Nord, Nils Hansson, Svensson* i Ljungskile och *Åhman*, vilka ansett att

dels det stycke i utskottets utlåtande, som å s. 11 börjar med orden »Utskottets ståndpunkttagande» och å s. 12 slutar med orden »och II: B 267», bort ha följande lydelse:

»Utskottets ståndpunkttagande — — — (lika med utskottet) — — — till godo. I flera motioner har också förslag framställts om en viss omfördelning av tillgängliga medel till förmån för det mindre jordbruket. Då betydande belopp av de medel som influtit till jordbrukets regleringskassor tages i anspråk för att höja priset på spannmål och oljeväxter anser utskottet i likhet med vad som yrkas i motionerna I: B 204 och II: B 267 att förutom ovan nämnda 12 000 000 kronor även andra åtgärder bör vidtagas till förstärkning av mjölkpriset för det mindre jordbruket. Med hänsyn till att det i avvaktan på proposition om fortsatt stöd åt det mindre jordbruket gäller en åtgärd för nu löpande regleringsår synes det utskottet lämpligt att denna förstärkning sker utan organisatoriska förändringar eller någon ny avvägning emellan olika delar av landet. Utskottet vill därför som sin mening uttala att leveranstillägget för nu löpande regleringsår bör höjas från tre till fem öre per kilogram. Enligt vad utskottet inhämtat skulle detta kosta 24 000 000 kronor. Åtgärden förutsätter alltså att, förutom de 12 000 000 kronor som ställes till Svenska mejeriernas riksförenings förfogande, ytterligare 12 000 000 kronor disponeras för detta ändamål. Härför kan de medel som står till förfogande för det allmänna mjölkpristillägget och/eller en erforderlig del av de betydande summor som för närvarande inflyter som importavgifter för fodermedel användas. Det bör ankomma på Kungl. Maj:t

att anmoda statens jordbruksnämnd och jordbrukets förhandlingsdelegation att träffa överenskommelse om de modifikationer i den slutna överenskommelsen som betingas av vad utskottet här föreslagit. Vad i motionerna I: B 203 och II: B 266 samt II: B 263 föreslagits beträffande användningen av ifrågavarande belopp av 12 000 000 kronor avstyrkes sålunda av utskottet.»

dels ock utskottets hemställan under H. bort lyda sålunda:

»H. att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna II: B 263, I: B 203 och II: B 266 ävensom I: B 204 och II: B 267, sistnämnda båda motioner såvitt nu är i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t

dels att för disposition på sätt i det föregående föreslagits av det i riksstaten under nionde huvudtiteln för budgetåret 1958/59 anvisade reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område till Svenska mejeriernas riksförening utbetala ett belopp av 12 000 000 kronor,

dels att genom utnyttjande av jämväl andra, i det föregående berörda, till förfogande stående medel för innevarande regleringsår höja leveranstillägget för mjölk från 3 till 5 öre per kilogram;»

4. av herrar *Eskilsson*, *Hæggblom* och *Eliasson* i Moholm, vilka ansett att *dels* det stycke i utskottets utlåtande, som å s. 11 börjar med orden »Utskottets ståndpunkttagande» och å s. 12 slutar med orden »och II: B 267», bort ha följande lydelse:

»Utskottets ståndpunkttagande — — — (lika med utskottet) — — — underställts Kungl. Maj:t. Enligt detta förslag skall 0,5 öre per kilogram mjölk tillföras producenter inom de områden där extra mjölkpristillägg utgår samt inom Jönköpings och Kronobergs län. Utskottet vill framhålla att en sådan regional fördelning inte innebär någon tillfredsställande lösning av önskemålet att låta tillgängliga medel komma i första hand det mindre jordbruket till godo. Utanför dessa områden befinner sig ungefär 54 procent av brukningsenheterna med högst 10 ha åker. En fördelning, som icke ens kommer hälften av de mindre jordbruket till godo, kan ej accepteras. Det extra mjölkpristillägget har avsetts att utjämna av klimatiska förhållanden betingade olikheter i produktionskostnaderna oavsett brukningsenheternas storlek. Det har utgått med mycket olika belopp inom det berörda området och lämpar sig därför dåligt som underlag för ett tillägg med samma belopp per kilogram mjölk över hela området. Det pristillägg som särskilt konstruerats för att tillföra det mindre jordbruket ett förbättrat mjölkpris har varit leveranstillägget, vilket påpekats i motionerna II: B 263 samt I: B 204 och II: B 267. Men även leveranstillägget i sin nuvarande form åstadkommer icke en tillfredsställande fördelning av tillgängliga medel till i första hand det mindre jordbrukets fördel. Detta framgår av den utredning som gjorts av utredningen om småbruksstöd, som utarbetat förslag till en annan fördelningsskala för leveranstilläggen. Utskottet anser att detta förslag bör

prövas, då medel nu står till förfogande för särskilt stöd åt det mindre jordbruket. Samtidigt, som utskottet avstyrker de fördelningsförslag som framförts i motionerna II: B 263 och I: B 204 och II: B 267, anser utskottet att riksdagen bör uttala, att riksdagen inte har något att invända mot att det särskilda stöd åt mjölkproduktionen som avses att i första hand komma det mindre jordbruket till del fördelas enligt det förslag om leveranstillslägg, som utarbetats av utredningen om småbruksstöd;»

dels ock utskottets hemställan under H. bort lyda sålunda:

»H. att riksdagen må

i anledning av Kungl. Maj:ts förslag samt med avslag å motionerna II: B 263, I: B 203 och II: B 266 ävensom I: B 204 och II: B 267, sistnämnda båda motioner såvitt nu är i fråga,

dels bemyndiga Kungl. Maj:t att av det i riksstaten under nionde huvudtiteln för budgetåret 1958/59 anvisade reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område till Svenska mejeriernas riksförening utbetala ett belopp av 12 000 000 kronor,

dels i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala, att riksdagen icke har något att erinra mot att det här avsedda stöd åt mjölkproduktionen, som i första hand skall komma det mindre jordbruket till del, fördelas enligt det förslag om leveranstillslägg, som utarbetats av utredningen om småbruksstöd;»

5. av herr *Hedström*, som ansett att utskottet bort tillstyrka motionerna I: B 203 och II: B 266, samt att därför

dels första meningen av andra stycket i utskottets utlåtande å s. 10 bort utgå och utlåtandet därefter t. o. m. första stycket å s. 11 bort ha följande lydelse:

»Utskottet tillstyrker att i enlighet med — — — (lika med utskottet) — — — ej påbörjats.»

dels det stycke i utskottets utlåtande, som å s. 11 börjar med orden »Utskottets ståndpunkttagande» och å s. 12 slutar med orden »och II: B 267», bort ersättas med text av följande lydelse:

»Utskottets ståndpunkttagande — — — (lika med utskottet) — — — underställts Kungl. Maj:t. Utskottet finner det emellertid på de skäl som anförts i motionerna I: B 203 och II: B 266 motiverat att hela beloppet å 12 000 000 kronor tillföres mjölkproducenterna i övre Norrland genom att detsamma utbetalas såsom ett förstärkt extra mjölkpristillslägg. I enlighet med denna inställning tillstyrker utskottet sålunda bifall till motionerna I: B 203 och II: B 266. De i motionerna II: B 263 samt I: B 204 och II: B 267 framförda fördelningsförslagen avstyrkes däremot.»

dels ock utskottets hemställan under H. bort lyda sålunda:

»H. att riksdagen må i anledning av Kungl. Maj:ts framställning ävensom med bifall till motionerna I: B 203 och

II: B 266 samt med avslag å motionerna II: B 263, I: B 204 och II: B 267, sistnämnda båda motioner såvitt nu är i fråga, bemyndiga Kungl. Maj:t att av det å riksstaten under nionde huvudtiteln för budgetåret 1958/59 anvisade reservationsanslaget till Prisreglerande åtgärder på jordbrukets område till Svenska mejeriernas riksförening utbetala ett belopp av 12 000 000 kronor för förstärkning av det extra mjölkpristillägget proportionsvis i enlighet med nuvarande grunder;»

6. av herrar *Nord, Nils Hansson, Svensson* i Ljungskile och *Åhman*, vilka ansett att tredje stycket i utskottets utlåtande å s. 13 bort ersättas med text av följande lydelse:

»I anslutning — — — (lika med utskottet) — — — är avgiftsbelagda. I likhet med motionärerna finner utskottet det anmärkningsvärt, att Kungl. Maj:t utan att frågan berörts vid förhandlingarna ändrade de administrativa bestämmelserna för gränshandeln omedelbart efter det en prisöverenskommelse med jordbruket träffats. Utskottet anser jämväl att den nu medgivna kvantiteten livsmedel, 15 kilogram per varje enskild person över 12 år, är större än som kan anses motsvara behovet för gränshandel i egentlig mening. Med hänsyn till riksdagens den 28 april i år fattade beslut som givit Kungl. Maj:t fullmakt att utfärda erforderliga bestämmelser samt vidare med hänsyn till att Nordiska rådet i en rekommendation den 10 innevarande månad enhälligt förordat att inga ändringar bör ske utan föregående konsultationer emellan berörda länder anser sig utskottet icke kunna biträda förevarande motioner. Utskottet förutsätter emellertid att Kungl. Maj:t följer utvecklingen på detta område och söker nå fram till en med hänsyn till olika intressen hållbar avvägning av bestämmelserna angående gränshandeln.»